

57. zasadnutie WAZA, Viedeň, 13.-17. August 2002

Zaslaním oficiálnej prihlášky pánovi Williamovi Dennlerovi do Toleda v štáte Ohio v USA dňa 10.4.2002 sa začala oficiálna história účasti bojnickej zoo medzi elitou svetových zoologických záhrad. Pravda, ešte predtým tomu predchádzali konzultácie a kuloárne diskusie na tému vstupu najznámejšej a zatiaľ jedinej slovenskej zoo do zoskupenia najlepších záhrad celého sveta. WAZA je dnes vlastne novodobou formou bývalej organizácie IUDZG, ktorá združovala riaditeľov významných zoo sveta. Pravidelne sa schádza každý rok, vždy na inom konci zemegule. Ako nesmierne šťastnú okolnosť môžeme považovať usporiadanie 57. zhromaždenia WAZA v nám blízkej zoologickej záhrade Schoenbrunn vo Viedni. Nakoľko sme práve v tomto roku požiadali o členstvo a Viedeň nie je ďaleko, využili sme týchto skutočností a prihlásili sme sa. Hlavným cieľom našej účasti bolo spoznať atmosféru tejto vrcholnej konferencie svetových zoo, zistiť akým spôsobom prebiehajú prezentácie jednotlivých kandidátskych zoo a vypočuť si príspevky významných autorít svetovej zoo-komunity. A keďže viedenská zoo, najstaršia zoo sveta, oslavovala jubilejné 250. výročie jej vzniku, takisto nás zaujímali nové, čerstvo otvorené pavilóny - Koala Haus a tropický pavilón s originálnym názvom "Veľvyslanectvo dažďových pralesov". Viedenská zoo usporiadala s príležitosťou jej veľkého výročia mimoriadnu a rozsiahlu výstavu o svojej histórii v Prírodovednom múzeu. Pod vedením jej riaditeľa dr. Helmuta Pechlanera sa ujala náročnej a obrovskej úlohy. Všade po meste o tom hovoril plagát s reprodukciami starej viktoriánskej kresby ošetrovateľov v exotickom oblečení so žirafou na špagátiku. Tri zasadnutia v priebehu takmer dvoch týždňov dali organizátorom určite zabráť. Ešte pred zasadnutím WAZA sa stretli experti a členovia CBSG (Skupina na ochranu a chov ohrozených druhov) a po ňom edukační pracovníci - členovia IZE. Všetky rokovania výročnej konferencie WAZA prebiehali v reprezentačných priestoroch hotela Parkhotel nachádzajúcom sa v tesnom susedstve pri vchode do zoo na Hietzingstrasse. Celý hotel stelesňoval rakúske imperiálne tradície. Rakúska záľuba v monarchistických časoch je citeľná na každom kroku a tak pri pohybe v priestoroch hotela zovšadiaľ na nás pozerala cisárovná Sissi či Franz Jozef. Kávu ste nemohli piť nikde inde ako v Sissi bare, občerstvenie podávali v Sissi salóne, prehodiť slovo s kolegami sa dalo pod obrazom Sissi v životnej veľkosti. A keď už máte toho dosť, jediná možnosť úniku je do cisárskeho salónu či baru, kde ste si aspoň mohli poobzeráť ponúkané knihy so zoologickou tematikou. V obchodíku zas nekonečné množstvá pestrofarebných Sissi cukríkov, Straussových figúriek a Mozartových gulí a guličiek - proste

samá echt kaiserovská pripomienka. Keďže na túto akciu mávajú ako sprievodnú osobu páni riaditelia poväčšinou svoje manželky, ja ako sprievodná osoba som obdržal pekné darčeky - dve kuchárske knižky v nemčine, Sacherovu tortu, ozdobné púzdičko na šitie či trblietky v tvare motýľa. Rola manželky mi akosi nesedela a tak som knižky nenápadne zabudol na stolíku a namiesto nich som si tašku napratal sprievodcami po viedenskej zoo. Nás však zaujímali iné veci a pre tie sme museli navštíviť tanečnú sálu alebo sálu bállov. Do nej sa nemuselo vchádzať tanečným krokom, ba podmienkou nebol ani spoločenský odev. Konali sa v nej všetky prednášky a prezentácie účastníkov. Pri rytmoch krásneho modrodunajského valčíka, ktorému sa nedalo vyhnúť, vznikali v našich myšliach skôr obavy, či sa náš krásny modrý Dunajko práve nevylieva kdesi na bratislavské staré mesto. V druhý deň konferencie Dunaj pri Bratislave práve kulminoval. Apropo, hlavnou záklusnou sice smutnou témou bola záplava v pražskej zoo. Veľa ľudí neveriaco kývalo hlavou nad touto skutočnou tragédiou. WAZA iniciatívne zahájila zbierku a do konca konferencie vyzbierala pre pražskú zoo 60 000 Euro.

Helmut Pechlaner

Práve sme dorazili do sály načas, pretože začalo predstavovanie nových členov WAZA. Všetci používali program Power Point a v krátkom asi 5-minútovom intervale predstavili svoje záhrady. Ako prvých sme si vypočuli kolegov z Loro Parku na Kanárskych ostrovoch. Prednášajúci spomenul v skratke históriu, poslanie a zaujímavosti zoo. Okrem svetoznámej zbierky papagájov je tu aj útulok skonfiškovaných šimpanzov. Druhú prezentáciu predniesol dr. Claus Hagenbeck zo Stellingenu pri Hamburgu. Cez dataprojektor premietol asi 10 minútový film s pomerne zlým ozvučením, ale so zaujímavým obsahom. Videli sme mnoho historických fotografií známych

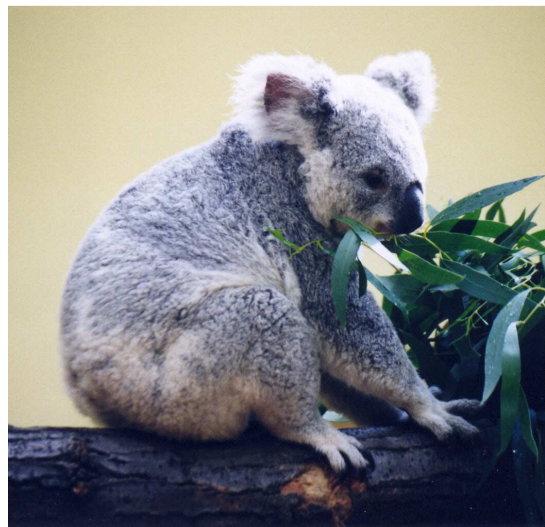
expozií z Hagenbeckovej zoo. Jednou vetou možno o hamburskej zoo povedať - vysoký

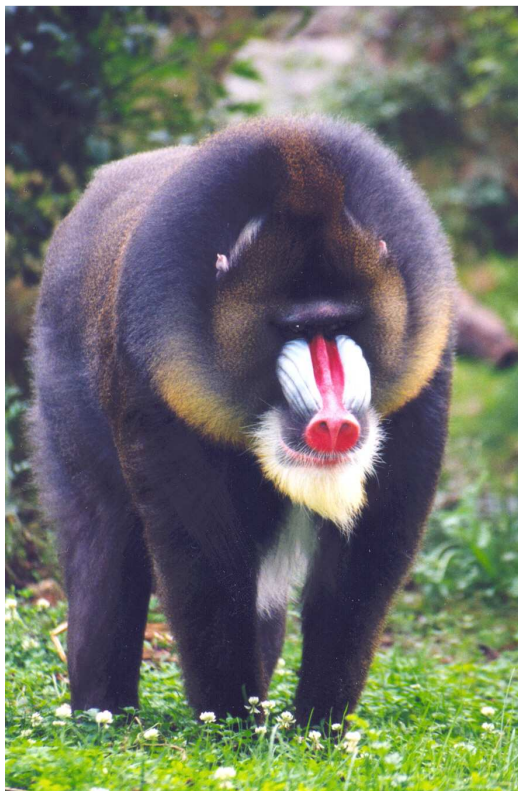
nemecký štandard. Nemú prezentáciu predviedol Tierpark Grlitz, malá ale úspešná zoo s mnohými špecializovanými aktivitami. Nasledoval Garda Zoological Park z Talianska s výbornou prezentáciou. Za zmienku stojí ich projekt in situ ochrany makakov magotov v Maroku a závislosť od návštevníkov na 99,79%. Nasledovalo predstavenie novej, ale nesmierne významnej organizácie ZOO OUTREACH, ktorá si dala za úlohu zjednotiť a metodicky viesť činnosť zoológických záhrad v južnej Ázii, ale pri tom nezasahovať a nekritizovať ich vlastnú prácu. Vypracúva databázu expertov na ázijskú faunu, snaží sa poskytovať informácie organizačne pomerne roztriešteným zoo (napr. indickým), vydáva časopis Zoo's Print a ZooZen. Dúfajú, že v ich úsilí nerozhodne iba výrok Insha Allah (Ak Boh bude chcieť), ale aj intenzívnejšia spolupráca zoo z tohto regiónu. Z Južnej Kórey sa predstavila Everland Zoological Gardens alebo aj neoficiálne Samsung Zoo. Na naše pomery má neuveriteľnú návštevnosť až 7,5 milióna ľudí. Chovajú biele aj sibírske tigre, rozmnožujú žeriavy bielokrké, no rovnako aj mušky svetlušky. Vedecký výskum u nich tiež nie je na zanedbateľnej úrovni, posledne prevádzali embryo-transfer tigrov sibírskych. Ešte sme uvideli prezentácie dvoch veľmi solídnych záhrad - japonskej Osaky (tu množia napr. čierne nosorožce) a poľskej Zoo Plock. V ďalšom, pre nás významnom roku, kandiduje na našu škodu rekordný počet kandidátov - 24 zoo celého sveta. Ostáva nám iba dúfať, že prezentáciu pripravíme na dôstojnej úrovni a členovia rozhodovacej komisie budú našej zoo naklonení.

Časový harmonogram bol neúprosny a ani sme sa nestihli spamätať a už sme sedeli v autobusoch, všetci pekne usadení, bez ohľadu na národnosti. V našom autobuse sa na ľavom krídle vpredu rozliehala čeština a téma modrookých Afgáncov a diskusia o tom, či má zmysel podporovať kábulskú zoo. Na pravej strane znela malebná japončina. Ako reprezentanti digitálnych technológií, všetci vybavení minidigitálnym fotoaparátom snímali bežné obytné domy viedenčanov. Vedel som sa

vžiť do ich pocitov, asi rovnako dychtivo by som snímal japonské záhradky či pagody. Cieľom všetkých delegátov bola neďaleká minizoo s veľkým prírodným areálom - Lainzer Tiergarten. Okrem dobrej polhodinovej prechádzky, kedy väčšina účastníkov dobre vytrávila obed, sme absolvovali iba slávnú viedenskú jazdeckú školu s asi 40 lipicianskymi koňmi. Najviac ma napálilo, že nás organizátori neinformovali o tom, že iba púhych 20 minút od stajní sú výbehy s tarpanmi a praturmi.

Podvečer sme zbehli do zoo, skúsili sme nazrieť do novučkého domu pre koaly. Nemali sme šťastie a obe tvrdo spali. Na druhý deň sme mali šťastia viac a pod paľbu našich foto a videoteleobjektívov sa dostala samička Mirra Li. Väčší samček Billyarra o nás nemal záujem. Podarilo sa mi nafotiť pár záberov koalej slečny, po ľavici snímal s digitálnou kamerou pán riaditeľ Šrank, po pravici s tou istou kamerou pán riaditeľ Gucwinski z wroclawskej zoo. Pána Gucwinského si veľmi vážim, je totiž autorom jednej z mojich prvých knižiek o zvieratách (Naši priatelia zo zoo). A hoci na nás spustil prudkú paľbu poľštiny, ktorú sme nie vždy dobre rozumeli, poväčšinou sme sa dohodli. Dôležité bolo, že prejavil záujem o naše antilopy bongo. Pri obede som mu spomenul fakt o jeho knižke, na čo on odušil: "To je už iba história". Súčasťou novej expozície austrálskej oblasti boli aj kengury parma a varan Gouldov. Pán dr. Král z Brna sa cíti vo viedenskej zoo ako doma, bleskovo nás vtiahol do zákulisia nového koalince, kde sme narazili na bývalú českú ošetrovatelku a na prekvapenie aj na pána profesora Zdenka Veselovského. Ukázali nám vnútorné priestory vybavené najmodernejšími zariadeniami, priemyselnou televíziou napojenou na počítač a špeciálnu chladiacu miestnosť kam im vozia až 30 druhov eukalyptov z Anglicka. S pánom profesorom sme sa debatovali o aktuálnom pražskom probléme, s ťažkým srdcom si posťažoval na neetickosť niektorých novinárov a trochu nám poodhalil niekoľko menej známych skutočností z jeho života. Na druhý deň popoludní som ho stretol opäť, fotil samca mandrila. Popri fotení a vyčkávaní na dobrý a prijateľný záber som sa ho povypytoval na jeho názory na konferenciu WAZA.

Hovoril, že od roku 1971 absolvoval podobných stretnutí celú plejádu a že už už to nie je ono. Naviac, rámec akcie sa trocha odchyľil od pôvodných predstáv a v prevažnej miere už nie je o zvieratách, ale o aparáte, komisiách, voľbách prezidenta, právnych normách a všetkom možnom, pomerne málo súvisiacom s otázkami zvierat v zoo.

Aby som bol objektívny, WAZA konferencia nebola iba stretnutím starých pánov, prebehlo na nej viacero zaujímavých prednášok. K najpútavejším radím prednášku dr. Gunthera Noggeho, riaditeľa kolínskej zoo, o vzniku, vývoji a súčasnom stave kábulskej zoo. Pán Nogge sa ukázal ako veľmi vtipný rozprávač. V rokoch 1969 až 1973 pracoval v Afganistane a prispel k založeniu kábulskej zoo. V tých časoch chovali v tejto zoo prevažne miestnu faunu. Okrajom spomeniem napr. jedny z posledných kaspických tigrov v zajatí (*Panthera tigris virgata*), afgánske urialy, markhury, bezoárové kozy, sibírske kozorožce, ázijské levy, ázijské druhy medved'ov. V súčasnosti navštívila kábulskú zoo dvojica nemeckých afgáncov v službách kolínskej zoo. Títo páni priniesli otrasné zábery zničenej zoo, zo zvierat ostalo len pár kusov, napríklad takto prežil iba jeden medveď ušatý či indický vlk. Odhalil nám pravdu o tom, ako zišiel z tohto sveta slávny kábulský lev zvaný "Hero of Kabul". Po obdržaní štedrých finančných darov od svetových zoo zvýšili v kábulskej zoo kŕmnu dávku levovi až na 12 kg mäsa denne, následkom čoho sa lev prežral až k smrti.

K cenným prednáškam patrila rozprava dr. Briana Eastona z Perthu v Austrálii, ktorý hovoril o priamej konzervátorskej práci miestnej zoo na záchrane ohrozených západoaustrálskych zvierat. Aj keď austráľčina je v prízvuku dosť iná, bola to mimoriadne pútavá prednáška. Dozvedel som sa hádam tretí variant vo výslovnosti veľdôležitého anglického slova "species" - tentokrát po austrálsky je to "spejšíz". Doteraz sa im podarilo do prírody vypustiť 72 numbatov (*Myrmecobius fasciatus*), 129 dibblerov ... a 318 myší druhu *Pseudomys fieldi* (Shark Bay Mouse). Vytrvalo bojujú s líškami a zdivenými mačkami, ktoré už od roku 1856 likvidujú pôvodnú austrálsku faunu. Na rozdiel od domácich druhov nemajú títo votrelci vyvinutú

biologickú odolnosť voči miestnej rastline *Gastrolobium*. Vyjadril nádej, že výskum tejto rastliny môže priniesť pokrok v boji proti nežiadúcim príštelcom. Artis Zoo Amsterdam predviedla zaujímavú novinku, akúsi mini play game slúžiacu na sprevádzanie po zoo. Napríklad si zadáte, že chcete vidieť uškatce a vzápätí vás prístrojček poinformuje o najkratšej trase k výbehu, vychrlí na vás vzdialenosť v metroch a poskytne vám stručné údaje o zvierati. Človek aby v zoologickej záhrade pozeral do akéhosi prístrojčeka a nie po zvieratách! Dr. Schwammer z viedenskej zoo vo svojej polofilozofickej úvahe o tom, že kritici zoo by mali byť odborníci spomínal aj fakt, že vo východnej Európe nie sú limitujúce normy na priestory pre chované zvieratá. To asi nepozná nešťastnú slovenskú vyhlášku o chovných priestoroch! Medzi prednášajúcimi sa objavil istý sociológ, ktorého meno mi ušlo. Tento pán 20 rokov sledoval správanie sa návštevníkov a zisťoval čo najviac v zoo hľadajú a akými modelmi správania sa riadia. Apeloval na potrebu dať návštevníkovi možnosť aktívne sa zapojiť do akéhosi povedzme skúmania či dokonca dobrodružstva poznania. Zistil, že hory textov a náučných panelov ľudí otravujú, v zásade ich nečítajú a do zoo prichádzajú za odpočinkom, zábavou či poznaním niečoho, čo doteraz nepoznali. Záverečným zistením bolo, že najdôležitejším ohrozeným druhom v zoo je návštevník. Osobitne som sa tešil na prednášku Lucie Spelman, riaditeľky Národnej zoo vo Washingtone, D.C. v USA. Zoo poznám možno povedať dôverne, strávil som v nej množstvo víkendov počas môjho pôsobenia v hlavnom meste USA. Lucie som spoznal z televíznom obrazovky, kde účinkuje na káblovom televíznom kanáli Animal Planet v seriáli o zoologických záhradách Keepers. Riaditeľkou zoo v DC je od roku 2000. Hlavným heslom ich záhrady, ktoré aj ona neustále prízvukovala, je oslavovať a ctiť si zvieratá,

študovať ich a chrániť (celebrate, study and protect animals). Nosnou témou jej príspevku bola panda veľká a jej obnovený chov vo Washingtone. Na naše pomery je úroveň tejto zoo kdesi veľmi, veľmi ďaleko vpredu, rozsah aktivít napríklad v konzervátorskej práci na in situ projektoch povedzme v Číne je ohromný, školia zamestnancov rezervácií pánd, zabezpečujú ich výskum, zachraňujú množstvo ďalších druhov, navracajú ich do ich pôvodných domovov. Lucie sa ukázala ako veľmi ukecaná, mal som česť sedieť vedľa nej v autobuse a celú cestu na viedenskú radnicu mlela o poslaní ich zoo a vytrvalo hovorila o jej veľkej "challenge" a pritom absolútne ignorovala okolité pamätihodnosti slávnej rakúskej monarchie. Zaujalo ma aj vystúpenie prezidentky IZE pani Annette Berkovits. Podrobne referovala o rozširujúcich sa aktivitách IZE aj na iných kontinentoch. V Afrike začala intenzívne pracovať nová skupina, podobne v Latinskej Amerike či v južnej Ázii. Čo ma nezaujalo bola maximálne nudná a monotónne prednesená finančná správa, správy o štruktúre WAZA a rozpočte a takisto dohadovanie sa o počte členov volebnej komisie na prezidenta. Zdá sa, že sa začalo hovoriť o novom možnom prezidentovi a to o Ed McAlisterovi z Adelaide v Austrálii. Súčasný prezident zo Zoo Zurich na mňa neurobil veľmi veľký dojem. Hlavným sloganom WAZA dnešných dní sa stáva výrok "United for Conservation" (Zjednotení pre ochranu prírody). Množstvo in situ projektov, na ktorých sa podieľajú zoo sveta rastie. Veď spomeňme len aktivity austrálskych zoo pri navracaní pôvodnej fauny, reintrodukcii koní Przewalského do Mongolska, orlosupov bradatých do Álp z Innsbrucku, papagájov z Loro Parku, tamarínov z Národnej zoo vo Washingtone. Je to stále viac a viac nádejných signálov do budúcnosti, že dlh, ktorý sme zvieratám dlhý, začíname splácať.

